

Χώρος και επιφάνεια

Για τον Σπύρο Παπασπύρου το χρώμα έχει μεγάλη σημασία. Οι μεταξοτυπίες του αρθρώνονται με γεωμετρικά σχήματα και επιφάνειες καθαρού χρώματος. Είναι ένας καλλιτέχνης της λεπτομέρειας, της εξαιρετικής προσοχής, της αυστηρής επεξεργασίας της αρχικής του ιδέας, των πολλών δοκιμών και προσχεδίων. Το έργο του χρειάζεται υπομονετικούς και ευαίσθητους θεατές: εκείνους που δεν θα μείνουν στην πρώτη εντύπωση, αλλά θα αναζητήσουν τις εντάσεις που δεν φαίνονται με μια ματιά, τις ισορροπίες και τις αρμονίες που υπάρχουν αλλά δεν κραυγάζουν, τους εικαστικές πειραματισμούς που, παρότι ξεκάθαροι στην έκφρασή τους, δεν προσφέρονται για γρήγορη και αδιάφορη προσέγγιση.

Στη ζωγραφική, την κατεξοχήν τέχνη των δύο διαστάσεων, η ψευδαίσθηση του πραγματικού χώρου είχε παραδοσιακά μεγάλη σημασία. Εμπειρικά ή με βάση μαθηματικές αρχές, οι ζωγράφοι απέδιδαν για αιώνες τον κόσμο όπως τον έβλεπαν ή όπως τον κατανοούσαν μέσα από την παιδεία της γραμμικής ή «ατμοσφαιρικής» προοπτικής. Η ζωγραφική ήταν μία αναπαράσταση της πραγματικότητας. Η μοντέρνα τέχνη, από την άλλη πλευρά, απέδωσε στο χρώμα και όχι στον χώρο, κυρίαρχο –σχεδόν υπαρξιακό– ρόλο στη ζωγραφική πρακτική. Επιπλέον, οι αφηρημένες εικαστικές εκφράσεις του 20ού αιώνα, αποσύνδεσαν οριστικά τη ζωγραφική από την ανάγκη να απεικονίζει ένα θέμα αναγνωρίσιμο, επειδή αποδίδει μια υπαρκτή ή δυνατή να υπάρχει σκηνή ή μια ιστορία που περιγράφεται σε κάποια φιλολογική πηγή. Στο δεύτερο μισό του αιώνα μεγάλες επιφάνειες μπορούσαν να καλύπτονται από ένα και μόνο χρώμα, χωρίς ανάμειξη, χωρίς τονική διαβάθμιση, χωρίς αναφορά στην πραγματικότητα, χωρίς αξιώσεις απόδοσης του τρισδιάστατου στον δισδιάστατο χώρο.

Ο Παπασπύρου διδάχτηκε αυτήν την εξελικτική ιστορική πορεία της ζωγραφικής, όπως και όλοι οι καλλιτέχνες της γενιάς του, που πλέον δέχονται χωρίς αμφισβήτηση και δίχως να θεωρούν πρωτοποριακό βήμα στην τέχνη τους τις μονοχρωματικές επιφάνειες και τη γεωμετρική αφαίρεση. Το ενδιαφέρον στην περίπτωση του είναι ότι η παράδοση αυτή εμφανίζεται στο έργο του επεξεργασμένη και ιδωμένη μέσα από την προσωπική του εμπειρία και αναζήτηση.

Στις μεταξοτυπίες του Παπασπύρου τα γεωμετρικά σχήματα γεμίζουν με καθαρά χρώματα και η εικαστική επιφάνεια αποκτά δυναμισμό και ένταση μέσω της οργάνωσης των σχημάτων και της προσεκτικής επιλογής των τόνων. Καμία ψευδαίσθηση δεν ελλοχεύει, κανένα θέμα που να θυμίζει την πρόσληψη του κόσμου με την όραση δεν υπάρχει για να δημιουργήσει συνειρμούς με την

πραγματικότητα. Ωστόσο, ο καλλιτέχνης αποκλίνει από τα ζητούμενα της μονοχρωματικής αφαίρεσης. Μετέρχεται ποικίλων μεθόδων για να ενσωματώσει τελικά τον πραγματικό χώρο στις επιφάνειές του ή για να παράξει χώρο μέσω της επιφάνειας.

Η επανάληψη σχημάτων με άλλο τόνο το καθένα, αλλά στο ίδιο χρώμα, μέσα από μια μελετημένη επιλογή, διαμορφώνουν εικαστικές επιφάνειες που καλούν τον θεατή να διερευνήσει τις όψεις του χώρου που δημιουργείται από την παρουσία και την απουσία τους. Το κενό, το λευκό, δεν αποτελεί μόνο υπόμνηση της υπαρκτής δισδιάστατης επιφάνειας, αλλά και δομικό στοιχείο της εικόνας. Με τον ίδιο τρόπο λειτουργούν τα κενά, σε αντίστιξη με τα πλήρη στοιχεία, στη μοντέρνα γλυπτική. Ράστερ σε σκούρους τόνους ή σε απροσδόκητα μεταλλικά ακρυλικά, δημιουργούν ένταση στις πλακάτες επιφάνειες χρώματος.

Η εκτύπωση σε plexiglass δημιουργεί μια διαφορετική συνθήκη πρόσληψης και θέασης. Οι χρωματιστές αδιάφανες επιφάνειες στο διαφανές υλικό, η τοποθέτηση του έργου σε απόσταση από τον τοίχο μέσω του πάχους των πλαισίων ή η εκτύπωση σε διαδοχικές επιφάνειες και η τοποθέτηση στον χώρο, δίνουν στα έργα μια άλλη δυναμική. Ο χώρος εμπεριέχεται λόγω της σκιάς (και όχι της φωτοσκίασης, τυπικού γνωρίσματος της ζωγραφικής παράδοσης) που δημιουργείται ανάλογα με τις κάθε φορά συνθήκες φωτισμού, αλλά και τη γωνία της παρατήρησης. Τα δισδιάστατα σχήματα αποκτούν όγκο, εφήμερο και απρόοπτο, αλλά ουσιαστικά παρόντα οπτικά. Ακόμη και ένα ομοιόχρωμο τετράγωνο σε μία συμμετρική σύνθεση, βοηθούμενο από τη βάθυνση που δημιουργεί το πασπαρτού, δημιουργεί με το φως απρόβλεπτα μικρότερα τετράγωνα και σχήματα μέσω φυσικής σκιάς στον πραγματικό χώρο.

Για όλους αυτούς τους λόγους, αυτές τις σημαντικές λεπτομέρειες, το έργο του Παπασπύρου χρειάζεται προσεκτική παρατήρηση. Για να εντοπιστούν οι σύνθετοι πειραματισμοί του καλλιτέχνη, για να αναδειχθεί η τυχαία διάσταση της εγγραφής του τρισδιάστατου χώρου στον δισδιάστατο, για να δούμε πώς συνομιλεί η επιφάνεια με το βάθος, όχι απαραίτητα προμελετημένα σε κάθε λεπτομέρεια, αλλά πάντα ως αποτέλεσμα ενδεδειγμένης επεξεργασίας.

Ιωάννινα, 28 Νοεμβρίου 2018.

Αρετή Αδαμοπούλου,
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης,
Σχολή Καλών Τεχνών,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων